

McKemmish); Jane Doulman i David Lee, *Every assistance and protection: a history of the Australian passport*, (Gerard Foley); Elena S. Danielson, *The ethnical archivist* (Catherine Robinson); Laura Millar, *The story behind the book: preserving authors 'and publishers' archives* (Michael Forstorm); Michael Nash, *How to keep union records i Archives: principles and practices* (Sigrid McCausland); Melissa Mannon, *Cultural heritage collaborators: a manual for community documentation* (Susan E. Davis) i na kraju dva izdanja o Manningu Clarku, jednom od najistaknutijih australskih povjesničara: *Manning Clark: a life*, Brian Matthews i *Ever, Manning: selected letters of Manning Clark 1938-1991*, urednice Roslyn Russell (Shauna Hicks).

Goran Kanižaj

Journal of the Society of Archivists, 32, 2(2011)

Prvi od članaka kojim započinje ovaj broj časopisa, članak je kanadskog teoretičara Terryja Cooka *'We are what we keep; we keep what we are': archival appraisal past, present and future* ('Mi smo ono što čuvamo; mi čuvamo ono što jesmo': povijest, sadašnjost i budućnost arhivističkog vrednovanja). Propitujući se gotovo u filozofskoj maniri o tome tko je ili tko su zapravo oni koji vrednuju gradivo, kao i o tome kakva je kvaliteta samog vrednovanja, Cook u svojem članku promišlja, analizira i daje (kritički) osvrt na tri povijesne faze razvoja vrednovanja. Prva od faza u povijesti vrednovanja koju Cook analizira je Jenkinsonova, nastala u vrijeme u kojem je vrednovanje smatrano nearhivističkim, a odgovornost vrednovanja prebačena na stvaratelje. Druga faza koju autor navodi je pristup Theodora Schellenberga, prema kojem su arhivisti-povjesničari oni koji prema vrijednostima proizašlima iz trendova historiografije određuju koje bi gradivo bilo vrijedno za korištenje i tako vrednovano kao arhivsko, a koje određeno za izlučivanje odnosno uništenje. Kao treći u toj fazi razvoja spomenut je Hans Booms, koji je pridonio arhivističkom vrednovanju novom postavkom: vrednovanje se temelji na istraživanju, analiziranju društva i javnoga mnijenja. Cookov pogled u budućnost donosi njegovo vlastito uvjerenje da će budući ključni smjer u razvoju vrednovanja biti uključivanje direktno građana, kao sudionika i partnera. Prema autorovom mišljenju, suvremeni arhivisti razvili su se tijekom povijesti kroz spomenute tri faze u arhiviste-vrednovatelje, a Cookova vizija arhivske budućnosti u pogledu vrednovanja, vizija je arhivista koji dijeli tu funkciju vrednovanja s građanima, pri čemu se združuju iskustva i jednih i drugih.

Sarah Pymer autorica je članka *Ethical editing of oral histories: the experience of the Birmingham children's homes project archivist* (Etičko uređivanje usmenih povijesti: iskustvo arhivističkog projekta Birminghamski dječji domovi), u kojem je iznijela problematiku zaštite podataka, pravne i etičke probleme pri intervjuiranju bivših korisnika i osoblja dječjih domova u svrhu projekta čiji su glavni ciljevi bili združiti postojeće zapise iz dječjih domova i sakupiti, stvoriti i katalogizirati nove, uključujući i zapise usmene povijesti i fotografije. Autorica izlaže pozadinu projekta, koji su vodili arhivist i usmeni povjesničar (*oral historian*) iz *Birmingham Archives and Heritage* te samostalni prepisivač koji je transkribirao intervjue. Navodi i brojna pitanja vezana uz zaštitu identiteta intervjuiranih osoba, kao i drugih osoba koje se u njihovim intervjuima spominju, budući da je gotovo svaki intervju sadržavao osjetljivi materijal te

mjere i rješenja kojima su se voditelji projekta morali doskočiti pri uređivanju prijepisa intervjua kako bi izbjegli prepoznavanje bivših korisnika domova (djece o kojima se vodila skrb) ili osoblja koje je ondje bilo zaposleno, a ujedno same zapise učinili dostupnim korisnicima.

Records making, office machines, and workers in historical contexts: five photographs of offices in the British Civil Service c. 1919 and 1947 (Stvaranje zapisa, uredski strojevi i radnici u povijesnim kontekstima: pet fotografija ureda u britanskoj javnoj službi oko 1919. i 1947), članak je Barbare L. Craig i Heather MacNeil, a prikazuje povijest upotrebe tehnologije kopiranja u britanskoj javnoj službi u prvoj polovici 20. st. (1919-1947), vremenu kad je već uvelike započeo proces nadomještanja ručnog prepisivanja radom strojeva za kopiranje. Svoj rad autorice temelje na pet fotografija iz arhiva dviju ustanova: četiri od njih iz *Stationery Officea* (do 20. st. glavnog dobavljača uredskih strojeva koje je koristila javna služba i Ministarstvo financija) i jedna iz Ministarstva financija, koje su zajedno sa sačuvanim tekstualnim zapisima iz spomenutih ureda osvijetlile kontekst upotrebe strojeva i uredskih procedura. Članak je podijeljen na dva dijela, od kojih prvi izlaže povijest upotrebe tehnologije kopiranja u britanskoj javnoj službi. Kao jedna od ključnih točaka promjene naveden je Prvi svjetski rat, koji je potaknuo odlazak muških činovnika u vojsku, ubrzao dolazak ženskih djelatnica te upotrebu raznih vrsta uredskih strojeva. Dok prvi dio članka koristi fotografije kao ishodišnu točku za opis povijesti upotrebe strojeva, drugi dio osvrće se na fotografije kao vizualni dokaz feminizacije činovničkog posla tijekom razdoblja 1919-1947. (četiri fotografije prikazuju žene na radnim mjestima), koji su autorice produbile istražujući literaturu koja se ticala „revolucije ‘bijeleg košulje’“ i proletarijacije strojopisa. Kao uzrok tome navodi se kako su žene bile vještije u strojopisu, a da se pisaci stroj, koji je ubrzavao posao, sam po sebi smatrao *ženskim*. Sve to je pridonijelo stvaranju ženskog proletarijata (koji se oblikovao 1930) - skupina tipkačica u kojima su one zajedno radile i bile nadzirane, te sekretarica.

Kirsten Ferguson-Boucher i Nicole Convery u svojem članku *Storing information in the cloud - a research project* (Pohranjivanje podataka u oblaku - istraživački projekt) istražuju problematiku na koju arhivska struka može naići, ako odluči koristiti računalstvo u oblacima. Kao temelj njihovog članka poslužio je istraživački projekt „Storing information in the cloud“, nastao u suradnji Sveučilišta Aberystwyth i Društva arhivista i spisovoditelja, s ciljem da ispita tehnička, izvršna, pravna i sigurnosna pitanja vezana uz pohranjivanje podataka u virtualnom okruženju, kao i da razvije alat koji bi informacijskim stručnjacima pružio okvir za ključna pitanja. Ta bi im pitanja tada pomogla za postavljanje okruženja računalnog oblaka, tj. da odrede ispravne strategije kako bi osigurali da se podaci koji se unose u oblak čuvaju na siguran i pristupačan način te u skladu sa zakonom. Metodologija istraživanja, rezultati, temeljna pitanja pri stvaranju okruženja računalnog oblaka, te osvrt na buduća istraživanja, temeljne su odrednice kojima pristupaju autorice članka. Ta metodologija istraživanja obuhvaćala je pregled literature, upitnike na internetu, intervjue IT *managera* i neformalnu konferenciju u kojoj su sudjelovale osobe različitih zanimanja te arhivisti, informatičari i spisovoditelji. Provedena istraživanja pokazala su kako je računalstvo u oblacima još u zamecima i kako mnogima nedostaje dodatno znanje kako bi procijenili korist i utjecaj računalstva u oblaku na njihova organizacijska okruženja. Kao najvažniji razlog odgađanja prihvaćanja računalstva u oblacima, naveden je nedostatak pouzdanja, budući da se podaci shvaćaju kao važno poslovno vlasništvo koje

treba biti zaštićeno, a iznošenje pohranjenih podataka u oblak često se povezuje s premještanjem kontrole sigurnosti podatka na pružatelje usluga u oblacima (*cloud providers*). Kako se iz rezultata istraživanja dalo iščitati da je najviše nesigurnosti glede računalstva u oblacima povezano s nadzorom i upravljanjem podacima, tako su i ključna pitanja, kao ponuđeni alat za računarstvo u oblaku, uključivala metode procjene vrijednosti, sigurnosti, izvedbe i svrstavanja podataka, kao i razdoblje pripreme za upotrebu usluga računalstva u oblacima, upravljanja i obavljanja poslova unutar oblaka.

Sharon M. McMeekin u svojem članku *With a little help from OAI: Starting down the digital curation path* (Uz malu pomoć OAI-a: započinjanje puta digitalne zaštite), prikazala je prve korake koje bi arhivi mogli poduzeti u razvoju vlastitog programa za digitalnu zaštitu, pokazujući ih na primjeru Kraljevskog povjerenstva za drevne i povijesne spomenike Škotske (*Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland-RCHAMS*), koje je započelo s programom razvoja pouzdanog digitalnog repozitorija. Na temelju iskustva te ustanove, autorica usporedno daje korisne savjete svima koji bi htjeli započeti takav projekt. Kao temeljni i prvi korak koji je RCHAMS poduzeo, a koji McMeekin savjetuje svima koji bi htjeli započeti s digitalnom zaštitom, navedeno je solidno razumijevanje digitalne zaštite. U tu svrhu autorica navodi razne tečajeve kroz koje su prošli djelatnici RCHAMS-a, kao i brojne publikacije organizacija koje se bave digitalnom zaštitom. Planiranje, a naročito određivanje glavnih ciljeva te okvira unutar kojeg se oni mogu ostvariti, drugi je korak koji su poduzeli u RCHAMS-u, a koji je također ponuđen kao savjet u razvoju programa za digitalnu zaštitu. Budući da je RCHAMS tijekom planiranja pri određivanju zahtjeva svoje organizacije za digitalni repozitorij odlučio da OAI bude standard koji će koristiti kao referentnu točku, autorica u svome članku donosi i kratak uvod u taj standard, kako bi ga upoznali i oni kojima je nepoznat. Nedostatak odnosno nepostojanje metodologije za provođenje planova za razvoj digitalnog repozitorija u praksu, RCHAMS je razriješio razvijajući vlastitu metodologiju. Grupna diskusija kao dio te metodologije (proizašle iz OAI standarda i vlastitog iskustva iz rada s digitalnim zbirkama), donijela je i niz pitanja na koja se za svaki dio elemenata repozitorija moralo odgovoriti. Autorica članka donosi taj niz praktičnih pitanja koja se tiču procesa i procedura traženih unutar repozitorija, te ponajviše pitanja akvizicije i procjena digitalnih zbirki, a koje bi bilo koji arhiv mogao razmatrati pri razvoju sustava digitalne zaštite. Kao zaključak autorica ističe da je najvažnije imati nekoliko ključnih standarda na kojima će se temeljiti planiranje, da kvalitetno planiranje već u samom početku pridonosi boljem pregledu glavnih zahtjeva pojedine organizacije i da je identificiranje lako razumljivog načina predstavljanja vlastitog posla ključno za pridobivanje finansijskih sponzora.

Da arhivistika može imati i da ima svoju umjetničku stranu, dokazuje članak Athanasiosa Veliosa *Creative archiving: A case study from the John Latham archive* (Kreativno arhiviranje: studija slučaja iz arhiva Johna Lathama), koji otkriva umjetničku i kreativnu dimenziju arhivistike i primjer je kako umjetničko stvaralaštvo temeljeno na znanstveno-teoretskoj pozadini može poslužiti kao princip sređivanja arhiva umjetnika. Osvrćući se na povijest arhivistike, na temelju jednog od članaka Terryja Cooka, autor podsjeća na najvažnije autore i djela koji su obilježili razvoj arhivističke misli, kao i na temeljne arhivističke principe tj. pravila: pravilo prvobitnog reda i pravilo pertinencije, te na dugo raspravljano pitanje izlučivanja koje su razma-

trali Jenkinson, Schellenberg i Booms. Razmatra zatim nedavni razvoj u arhivistici prihvaćanjem postmodernističkog mišljenja i njegove implementacije u *on-line* arhive otvorenog pristupa, u kojima korisnici mogu obogatiti sadržaj i ponuditi višestruke interpretacije. Glede ovog potonjeg, kao primjer je naveden softver *Archives 2.0*, ali unatoč tome što korisnici donekle i mogu utjecati na sadržaj, iznosi se zaključak da je ipak arhivist onaj koji ima moć predstaviti podatke u njihovoj službenoj verziji, tj. onaj koji je bio i ostaje 'čuvar istine'. Središnji dio članka bavi se *on-line* arhivom umjetnika Johna Lathama - projektom koji je započeo 2008, kao i kreativnim arhiviranjem. Kako bi se opis *on-line* arhiva i pojam kreativnog arhiviranja približio čitatelju, Velios sažima temeljne koncepte Lathamovih djela, koja predstavljaju prožimanje umjetničkog izraza i umjetnikovih teorija (u ovom slučaju Lathamove). Za oblikovanje tog Lathamovog *on-line* arhiva, upravo je poslužilo njegovo vlastito poimanje ljudskih karakteristika u socijalnom okruženju, temeljeno na jednoj drugoj grani umjetnosti, književnosti i romanu „Braća Karamazovi“, pa se pristup arhivu, a onda i sam sadržaj ponuđenoga gradiva određivao prema tome kojeg od trojice likova odabere korisnik - Aljošu, Mitju ili Ivana.

Archives, Artists and Designers (Arhivi, umjetnici i dizajneri), drugi je članak koji arhive dovodi u vezu s umjetnošću, a proizašao je iz pera Karla Mageea i Susanah Waters. Utvrđujući postojanje sve većeg interesa umjetnika za arhive i osobitost rada s njima kao kreativnim istraživačima, članak donosi prikaz triju zasebnih projekata nastalih suradnjom Sveučilišta u Stirlingu (*University of Stirling*) i Umjetničke škole u Glasgowu (*The Glasgow school of art*). Obje ustanove ponudile su umjetnicima i dizajnerima korištenje svojih arhiva kao temelj ili poticaj za njihov umjetnički izražaj, koji se zatim trebao predstaviti na izložbama. Rezultati proizašli iz takvih umjetničkih istraživanja arhiva bili su često neočekivani i inovativni. Na izložbama nije bilo izloženo arhivsko gradivo, nego ono što su dizajneri i umjetnici, koristeći gradivo kao svoju inspiraciju, izradili u raznim tehnikama: pletivo, ručni rad, plakati ili razne glazbene izvedbe, animacije, kao što je to bilo u slučaju s arhivom redatelja Normana McLarena. Magee i Waters naglašavaju različitost u načinu na koji umjetnici, za razliku od povjesničara pristupaju arhivskom gradivu, stavljajući u središte svoga zanimanja fizičke kvalitete arhivskoga gradiva, ali jednako tako zamjećuju i ulogu arhivista koji su bitno utjecali na same projekte odabirom prikladnoga gradiva. Završni reci ovoga članka ističu brojne pozitivne strane ovakvih projekata nastalih suradnjom arhiva i umjetnika; između ostalog, mogućnost da arhivi izađu iz svojih čitaonica i otvore se širem krugu publike, a da se arhivsko gradivo vidi u sasvim novom svjetlu.

Using archives to inform contemporary policy debates: history into policy? (Korištenje arhiva za oblikovanje suvremenih političkih rasprava: povijest unutar politike?), autorica Valerie Johnson i Caroline Williams pokazuje kako je zajednički projekt arhivista i povjesničara nastojao prikazati kako izvorno arhivsko gradivo može biti korišteno za oblikovanje političkih rasprava. Financijski poticaj koji je *Arts and Humanities Research Council* dodijelio arhivistima i povjesničarima, omogućio je da se organizira niz radionica s ciljem utvrđivanja značenja povijesti i arhivskih izvora za stvaranje politike te određivanja onih područja u kojima je to učinjeno. Razmatrajući međusobni odnos i utjecaj arhiva i povijesti na politiku, autorice su pri proučavanju znanstvenih časopisa povijesne tematike uočile nedostatak tekstova o utjecajima povijesti i arhivskih izvora na suvremenu politiku, kao i postojanje praznine koju je s akademskoga gledišta trebalo istražiti. Članak nadalje prikazuje tijek i način održava-

nja radionica u kojima su sudjelovali doktorandi raznih studija iz 39 sveučilišta u Engleskoj i Škotskoj. Radionice su vodili arhivski stručnjaci i akademski stručnjaci za pojedino područje, kako bi se odabralo relevantno arhivsko gradivo i zatim pokazalo kako se ono može koristiti u istraživanju i politici na temelju ilustrativnih studija o slučajevima. Odabrane teme radionica bile su iz raznih područja javne politike (npr. zdravstvo, mirovine, uzdržavanje djece, tehnologija i znanost, financije). Na osnovi vlastitih analiza i izvješća što su ih sudionici radionica bili dužni sastaviti po završetku radionica, autorice donose odgovore na ključna pitanja o tome mogu li arhivi i povijest oblikovati politiku te ujedno promišljaju o načinima na koje druge arhivske službe mogu primjenjivati slične poticaje u suradnji s akademskim stručnjacima.

Na kraju ovog broja može se naći i pet prikaza te bilješka o novim izdanjima s najavom njihovog objavljivanja.

Maja Pajnić

Atlanti, 21(2011)

U časopisu *Atlanti*, reviji za suvremenu arhivsku teoriju i praksu, u br. 21(2011) objavljena su izlaganja s 21. međunarodnog arhivskog dana održanog 7-8. studenoga 2011. u Trstu. Riječ je o tradicionalnom savjetovanju Međunarodnog instituta za arhivske znanosti Maribor/Trst, ove godine posvećenog europskim arhivskim projektima i arhivima u današnjem društvu, s otprilike dvjestotinjak sudionika iz cijelog svijeta (Australije, Austrije, Bjelorusije, Bosne i Hercegovine, Burundija, Crne Gore, Češke, Estonije, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Malezije, Njemačke, Poljske, Portugala, Rumunjske, Rusije, SAD-a, Slovačke, Slovenije, Srbije, Španjolske, Švicarske i Velike Britanije).

Tema *Europski arhivski projekti*. Uvodno izlaganje u bloku održala je **Grazia Tatò** koja je istaknula kako manji broj referata na ovu temu nije posljedica nezainteresiranosti arhivista, već objektivnih teškoća. Christine Martinez i Patricia Whatley predstavile su projekt Međunarodnog arhivskog savjeta: Arhivska stručnost. Marie-Claude Delmas prikazala je znanstveni, kulturni i obrazovni projekt Nacionalnog arhiva Francuske. Michael Wanner i Jiří Bernas govorili su o dugotrajnoj pohrani digitalnih zapisa u Češkoj te o projektu nacionalnog digitalnog arhiva. Yolanda Cagigas Ocejo i José María Morell Oliver prikazali su arhivske kriterije osmišljene za e-arhiv Sveučilišta u Navari, te učinke njegove implementacije na upravljanje ustanovom. Olivera Porubović-Vidović iz Arhiva Jugoslavije prikazala je iskustva Arhiva, koji je uz pomoć UNESCO-a pokrenuo projekt digitalizacije mikrofilmiranoga arhivskoga gradiva. Josef Hanus i Emilia Hanusova ukratko su informirali o nekoliko europskih projekata: MIT, InkCor, Papyrus, Papertreat, SurveNIR, COST Action D42 i IDAP, s područja zaštite arhivskoga gradiva. Helina Tennesilm dala je pregled projekata digitalizacije u Nacionalnom arhivu Estonije, financiranih od strane EU. Caroline Maximoff govorila je o ICARUS-u, Međunarodnom centru za arhivistička istraživanja, mreži sastavljenoj od preko 100 institucija iz 20 europskih zemalja, utemeljenoj 2007. Glavne aktivnosti Centra su indeksiranje, digitalizacija i objavljivanje arhivskoga gradiva preko interneta.